

Sisäministeriö
Maahanmuutto-osasto

VN/3493/2022
VN/3493/2022-SM-8

Maahanmuuttoviraston lausunto; hallituksen esitys laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa. Maahanmuuttovirasto pitää tärkeänä ihmiskaupan uhrin auttamisen ja rikosprosessin liitännäisyyden heikentämistä. Hallituksen esitykseen sisältyvät muutokset tukevat tätä tavoitetta ja ovat siten kannatettavia. Esityksellä ei ole juuri vaikutusta Maahanmuuttoviraston oleskelulupaprosesseihin. Seuraavassa kuitenkin muutama huomio esityksestä.

Nykyisin auttamisjärjestelmään ottamiseksi riittää, että henkilö on mahdollinen ihmiskaupan uhri ja auttamistoimien tarpeessa. Esityksen sanamuodon mukaan "auttamisjärjestelmään ottaminen osoittaisi jatkossa nykyistä selvemmin, että ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen ja auttamiseen erikoistuneen viranomaisen näkemyksen mukaan kyse on ihmiskaupan uhrista." Esityksen mukaan auttamisjärjestelmään ottamisen kynnys säilyisi kuitenkin ehdotetun lakimuutoksen jälkeen edelleen matalana, mikä on uhrin avunsaannin kannalta tarkoituksenmukaisinta.

Nykyisinkään päätös auttamisjärjestelmään ottamisesta tai vastaanottolain 38 §:n mukainen varsinainen tunnistaminen eivät sido Maahanmuuttoviraston päätöksentekoa, mutta ne on otettava päätösharkinnassa huomioon ja poikkeava arvio on perusteltava. Poikkeavaan arvioon voivat johtaa esimerkiksi kertomuksen uskottavuuteen liittyvät seikat sekä auttamisjärjestelmän päätöksenteon matalampi näyttökynnys. Tämä voi johtaa tilanteisiin, jossa henkilö on otettu auttamisjärjestelmään ja siinä yhteydessä tunnistettu virallisesti ihmiskaupan uhriksi, mutta Maahanmuuttovirasto ei kansainvälistä suojelua tai oleskelulupaa koskevassa päätöksessään katso näytetyksi, että henkilö on ihmiskaupan uhri.

Kun kyse on nimenomaisesti vastaanottolain mukaisesta tunnistamisesta ja sen suorat oikeusvaikutukset liittyvät yksinomaan auttamistoimiin, eivät oleskelulupaharkintaan, ei prosessien erilainen näyttökynnys muodosta yksilön

aseman kannalta ristiriitaa. Olisiko tätä tarpeen kuitenkin tuoda esille esityksen vaikutuksissa viranomaisten toimintaan?

Nykyisin ei ole selkeästi määritelty, milloin Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastaisen yleissopimuksen (SopS 44/2012) 10 artiklan tarkoittama virallinen tunnistaminen on saatu loppuun.

Rinnastuisiko vastaanottolain 35 §:n mukainen tunnistaminen jatkossa yleissopimuksen 10 artiklassa tarkoitettuun viralliseen tunnistamiseen? Artiklan mukaan, jos toimivaltaisilla viranomaisilla on perusteltua syytä epäillä henkilön joutuneen ihmiskaupan uhriksi, tällaista henkilöä ei poisteta niiden alueilta ennen kuin toimivaltaiset viranomaiset ovat saattaneet päätökseen henkilön tunnistamisen.

Jos näin on, tulisiko Maahanmuuttoviraston odottaa päätöstä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään ottamisesta, ennen kuin mahdollisesta maastapoistamisesta voidaan tehdä päätös? Saattaisiko Maahanmuuttovirasto yleissopimuksen 10 artiklassa tarkoitettua tunnistamista loppuun silloin, kun uhri ei anna suostumustaan auttamisjärjestelmään esittämiseen tai uhria ei ole otettu auttamisjärjestelmään, koska hänellä ei ole tarvetta auttamistoimille?

Esityksessä todetaan seuraavasti: "Vaikka vastaanottolaissa ei jatkossa säädettäisi Maahanmuuttovirastosta ja esitutkintaviranomaisista varsinaisina tunnistavina tahoina, nämä viranomaiset tunnistaisivat edelleen ihmiskaupan uhreja oman toimivaltansa ja soveltamansa lainsäädännön pohjalta omassa toiminnassaan. Esimerkiksi Maahanmuuttoviraston tehtäviin kuuluisi jatkossakin tunnistaa uhreja oleskelulupaharkinnassaan."

Mitä tarkoitetaan Maahanmuuttoviraston oleskelulupaharkinnassa tapahtuvalla ihmiskaupan uhrien tunnistamisella, jos nykyinen vastaanottolain 38 § kumotaan eikä tällaisen tehtävän kuulumisesta Maahanmuuttovirastolle ole enää erillistä säännöstä? Tarkoittaako tämä sitä, että Maahanmuuttovirasto ohjaa henkilön ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän piiriin, jos epäilee tämän olevan ihmiskaupan uhri? Vai onko kyse siitä, että jos esimerkiksi turvapaikkaprosessin yhteydessä on epäily siitä, että henkilö on mahdollinen ihmiskaupan uhri, tämä huomioidaan päätöksessä ja otetaan kantaa siihen, katsotaanko henkilö ihmiskaupan uhriksi ja arvioidaan viran puolesta täyttyvätkö ihmiskaupan uhrin oleskeluluvan edellytykset?

Ylijohtajan sijaisena,

talousjohtaja

Kari Kananen

Eriyasisiantuntija

Suvi Okkonen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 21.07.2022 klo 10:59. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

SM/MMO